

Педагогічна освіта

УДК 37.013

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17244731>

**Реалізація принципів освітньої діяльності в авторській «Школі
гуманітарної праці» Херсонської обласної ради**

Наталія Іванівна Бутенко

ORCID 0000-0003-3039-0946

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології й
освітнього менеджменту, ХДУ
м.Херсон, вул. Університетська, 27
e-mail: bytenko638@gmail.com

Олександр Борисович Спринь

ORCID 0000-0002-7262-9030

Кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри біології людини та
імунології, ХДУ
м.Херсон, вул. Університетська, 27
e-mail: aleksandrsprun@gmail.com

Тетяна Семенівна Мороз

ORCID 0009-0007-7991-0777

Херсонський академічний ліцей імені О.В.Мішукова Херсонської міської ради
при Херсонському державному університеті, Університетська, 27
e-mail: tatuana31sh@gmail.com

Прийнято: 15.09.2025 | Опубліковано: 30.09.2025

***Анотація:** В умовах сьогодення заклади освіти мають багато ключових завдань, які необхідно успішно вирішувати. Освітня практика та науковці у пошуку шляхів для ефективного реформування закладів на основі оновленої законодавчої бази та нововведень в системі освіти. Запорукою успішного вирішення цієї проблеми є вивчення, аналіз та узагальнення досвіду організації освітнього процесу українських авторських шкіл. Там завжди є якесь авторське нововведення творчого прояву управлінця закладу, або колективу однодумців.*

Історія шкільництва багата на прояви інновацій в освітньому процесі, які випереджали час змін в системі освіти України. Досвід окремих авторських шкіл досить ґрунтовно вивчений дослідниками в галузі педагогіки, популяризується в наукових та науково-популярних виданнях, впроваджується в освітянську практику, зокрема, це школа В.Сухомлинського, О.Захаренка, І.Ткаченка, М.Гузика, К. Голобородька.

Час змінює суспільство, змінюються завдання підготовки громадян до розбудови держави, тому актуальною є проблема вивчення та узагальнення досвіду сучасних авторських шкіл, які у важких умовах карантину та повномасштабної війни продовжують свою творчу, новаторську діяльність. Особливо важкі умови переживають навчальні заклади півдня України, зокрема, Херсонщина. Серед таких закладів варто зазначити «Школу гуманітарної праці» Херсонської громади.

Метою нашого дослідження є вивчення реалізації принципів освіти в цьому авторському закладі. Принципи освіти є тим основоположним початком, якого мають дотримуватися усі заклади системи освіти, але кожен має свої особливості їх реалізації. Школа гуманітарної праці тридцять років накопичує такий досвід, постійно оновлюючи та вдосконалюючи освітній процес.

***Ключові слова:** принципи освіти, педагогічний досвід, педагогічна творчість, гармонійна особистість, освітній комплекс, школа гуманітарної праці.*

**Implementation of the principles of educational activities in the author's
"School of humanitarian work" of the Kherson regional council**

Natalia Butenko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Associate Professor of the
Department of Pedagogy, Psychology and Education of Management named after
Professor Yevhenii Petukhov Kherson State University,

e-mail: bytenko638@gmail.com,

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3039-0946>

Oleksandr Spryn

Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Human Biology and Immunology, KhSU Kherson, st.

Universitetskaya, 27

ORCID 0000-0002-7262-9030

e-mail aleksandrsprun@gmail.com

Tatyana Moroz

Kherson Academic Lyceum named after O.V. Mishukov of the Kherson City Council
at Kherson State University, st. Universitetskaya, 27

ORCID 0009-0007-7991-0777

e-mail tatuana31sh@gmail.com

***Abstract:** In today's conditions, educational institutions have many key tasks that need to be successfully solved. Practitioners and scientists are looking for ways to effectively reform institutions based on the updated legislative framework and innovations in the education system. The key to a successful solution to this problem is the study, analysis and generalization of the experience of organizing the educational*

process of Ukrainian author's schools. There is always some author's innovation of the creative manifestation of the institution's manager or a team of like-minded people.

The history of schooling is rich in manifestations of innovations in the educational process, which were ahead of the time of changes in the education system of Ukraine. The experience of individual author's schools has been thoroughly studied by researchers in the field of pedagogy, popularized in scientific and popular science publications, and implemented in educational practice, in particular, this is the school of V. Sukhomlynsky, O. Zakharenko, I. Tkachenko, M. Huzyk.

Time changes society, the tasks of preparing citizens for state building change, therefore, the problem of studying and generalizing the experience of modern author's schools, which in difficult conditions of quarantine and full-scale war continue their creative, innovative activities, is relevant. Educational institutions in the south of Ukraine, in particular, the Kherson region, are experiencing particularly difficult conditions. Among such institutions, it is worth noting the school of humanitarian work of the Kherson community

The purpose of our research is to study the implementation of the principles of education in this author's institution. The principles of education are the fundamental principles that all institutions of the education system must adhere to, but each has its own peculiarities of their implementation. The School of Humanitarian Work has been accumulating such experience for thirty years, constantly updating and improving the educational process.

Keywords: *principles of education, pedagogical experience, pedagogical creativity, harmonious personality, educational complex, school of humanitarian work.*

Постановка проблеми. З часів незалежності нашої держави система освіти України у постійному оновленні, у пошуку шляхів ефективного підвищення якості освітнього процесу, осучаснені завдань стратегічної мети виховання. Як зазначається у Законі України «Про освіту» «метою освіти є всебічний і гармонійний розвиток особистості як найбільшої цінності

суспільства, її потенційних інтелектуальних, творчих та фізичних здібностей, а також необхідних для бажаної та успішної самореалізації широкої палітри компетентностей» [1]. Можемо зазначити, що історія педагогіки підтверджує наявність паростків такого оновлення в авторських школах України. На півдні України успішно функціонує ровесниця незалежності нашої держави «Школа гуманітарної праці». У її витоків заснування стояв Кияновський Артем Олександрович, який мав амбітну мрію створити школу майбутнього, яка буде реалізувати принцип детинцентризму, а саме «в центрі – дитина з її сучасними потребами та гармонійним розвитком» [2].

Заклад завжди був і є фаворитом інновацій в освітньому процесі, тому його досвід варто вивчати, узагальнювати та поширювати. На сьогодні це сучасний, потужний навчально-виховний комплекс, який є особливим надбанням Херсонської громади.

Огляд літератури. Авторським школам в історії педагогіки України присвячено чимало публікацій як теоретичного, так практичного змісту (Бірук Н. [3], Головатюк В. [12], Гончаренко С. [4], Кузьмич А. [9], Кияновський А. [11, 12], Побірченко Н. [14], Проц М. [8], Пилипів О. [7], Сластенін В., Чабан О. [5] та ін.). Досліджувалась проблема від історії виникнення до сучасності. Зокрема, дослідниця Бірук Н. проаналізувала історичну спадщину авторських шкіл, починаючи з XV століття. При цьому вона дійшла висновку, що такі заклади «з'явилися задовго до появи офіційних державних шкіл і, як відомо, продовжують функціонувати і в умовах сучасності» [3]. Науковці та практики в освітній галузі мають різні підходи на інтерпретацію до визначення сутності поняття «авторська школа».

Звернувшись до довідкових видань, зокрема, педагогічного словника відомого науковця в галузі педагогіки Гончаренка С. ми знайшли таке трактування поняття «авторська школа»:

- ✓ перш за все це система, яка характеризується, як оригінальна загально педагогічна, а також дидактична, або виховна, методична;

- ✓ по-друге вона розроблена на основі надбань психології, педагогіки, шкільної гігієни, фізіології дитини та інших галузей наук, які тісно пов'язані з педагогічною галуззю;
- ✓ по-третє використано вітчизняний та зарубіжний освітній досвід
- ✓ по-четверте впроваджується під керівництвом автора чи групи однодумців [4].

Науковець В. Сластенін зазначає, що в основу діяльності авторських шкіл покладені нетрадиційні підходи та оригінальні ідеї.

На основі ґрунтовного аналізу діяльності авторської школи В.Сухомлинського дослідниця Чабан О. стверджує, що авторська школа це середовище, в якому реалізується інноваційний освітній потенціал [5].

Серед широкого загалу освітян України поширене таке визначення про авторську школу, що «це недержавний навчальний заклад, який реалізує освітній процес за індивідуальними, недержавними освітніми програмами» [6].

Саме приватному закладу, особливостям його успішності, інноваційності присвячено дисертаційне дослідження Пилипів О.З. Вона, зокрема, зазначає, що « педагогічні інновації в закладах приватної власності були передумовою творення нових педагогічних практик. Показником інноваційного поширення є також те, що крім традиційних предметів в них читаються ще й ті , які сприяють особистісному розвитку учнів» [7].

Знаходимо також таку інтерпретацію цієї категорії « це освітні заклади, що впроваджують унікальні методики, свої авторські програми, або окремі спеціалізовані курси» [8].

Окремі дослідження науковців в галузі історії педагогіки, присвячені функціонуванню авторських шкіл в певних регіонах України. Так Кузьмич А. проаналізувала історіографію функціонування авторських шкіл Рівненщини. На цій основі вона пропонує таке визначення категорії «авторська школа». В першу чергу це гуманістичний заклад, в якому освітній процес організований на

оригінальних авторських ідей і технологіях, які запропоновані педагогом-практиком, на основі тісної взаємодії колективу вчителів, батьків та школярів [9].

При аналізі літературних джерел, присвячених цій проблематиці, нас зацікавило таке тлумачення як «авторська школа – це заклад системи освіти, який має своєрідну педагогічну концепцію, запропоновану та впроваджену групою педагогів-одномумців. Вони реалізують свою розроблену навчальну програму, здійснюють апробацію інноваційних методів викладання, відходять від загальноприйнятих стандартів організації освітнього процесу [10].

Узагальнивши різні підходи до визначення категорії «авторська школа» можемо також зазначити, що це, як правило експериментальний заклад. Саме до такої категорії закладів відноситься «Школа гуманітарної праці» на Херсонщині. Педагоги цього закладу мають широку можливість пропонувати, розвивати і впроваджувати свої власні креативні ідеї, організовувати відповідну творчу співпрацю, яка за якістю здобуття учнями знань, умінь та навичок відрізняється від традиційної практики. Керівник цього закладу зазначає, що реалізувати ці всі починання вдається завдяки постійному розвитку професійної компетентності педагогів [11].

Ця авторська школа є феноменом навчального закладу не тільки в Херсонській громаді, але виходить далеко за її межі та часові показники. В основі досягнень школи організаційно-управлінські та науково-методичні знахідки. Організація освітнього процесу у цьому закладі суттєво випереджала потреби того часу, коли вона започаткувала свою діяльність.

Специфічною рисою «Школи гуманітарної праці» була реалізація навчального процесу в ті часи на освітніх принципах, які тепер прописані в новому Законі України «Про освіту». Це стало своєрідним підґрунтям для впровадження концепції Нової української школи в цьому навчально-виховному комплексі. Сам керівник цього закладу Кияновський А. є не тільки практиком, а й знаним науковцем, який своє дисертаційне дослідження та багаточисельні публікації присвятив узагальненню та популяризації інноваційного досвіду

організації освітнього в навчально-виховному комплексі «Школа гуманітарної праці» [11, 12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. З аналізу літературних джерел можемо зазначити, що досвід реалізації інноваційних ідей відомих в історії педагогіки таких педагогів-новаторів, як Сухомлинський В., Захаренко О., Ткаченко І., Гудзик М. та інших ґрунтовно проаналізовано та висвітлено для широкого загалу науковців та практиків в галузі освіти. Інноваційні підходи сучасних авторських шкіл та їх роль в реформуванні системи освіти потребують системного аналізу та поширення для впровадження в практику НУШ, зокрема серед таких закладів слід відмітити «Школу гуманітарної праці» Херсонської громади та інші освітні заклади півдня України, які ще не достатньо вивчені та популяризовані.

Формування цілей статті. Дослідження інноваційного досвіду авторської «Школи гуманітарної праці» та популяризація цього досвіду з метою активного впровадження в сучасну освітню практику.

Виклад основного матеріалу дослідження. В нашому дослідженні ми вивчили та проаналізували досвід реалізації принципів освітньої діяльності в авторській «Школі гуманітарної праці», які прописані в статті 6 Закону України «Про освіту». Усі принцип враховані в організації освітнього процесу в цьому закладі, одні традиційно, інший інноваційно, творчо та з майстерністю учасників цього педагогічного колективу.

Потребує на особливу увагу досвід врахування в системі діяльності закладу такого принципу, як розвиток інклюзивного освітнього середовища.

Керівник закладу Артем Кияновський ознайомив нас з цим досвідом і зазначив, що «Школа одна із перших впроваджувала інклюзію. На сьогодні в цьому плані напрацьовано досить перспективний досвід – успішно діючі логопедична та психологічна школи. Багатьом сім'ям з проблемами розвитку дитини заклад допоміг увійти в суспільне життя гідно і ніхто ніколи не помітить,

що колись у цієї дитини були проблеми у формуванні повноцінної особистості»[8].

Такий принцип, як «забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування» теж був започаткований на випередження. Очільник закладу Артем Олександрович Кияновський пише, що «коли розпочиналася історія омріяної школи, мені дуже хотілося щоб це була школа, в якій на стінах висять картини, все дуже чисто і красиво, ресторанне сервірування, затишок, доброзичливі вчителі, цікаве дозвілля та велика бібліотека»[9].

Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці» на сьогодні - це сучасні корпуси з новітнім обладнанням, де відбувається вдале поєднання педагогічної науки та практики, прояв творчості та професійного вдосконалення, вивчення, аналіз та впровадження міжнародного досвіду. Джерелом ефективності організації освітнього процесу є також використання надбань історії педагогіки.

Форми позаурочного навчання школярів засвідчують принцип єдності навчання, виховання та розвитку. Зокрема, заслуговує на увагу діяльність гуртка «Юні дослідники». Мотивує дітей до участі в роботі цієї форми радість на основі власних відкриттів, яка базується на цікавих захоплюючих експериментах, навіть в умовах сьогодення, зокрема, онлайн-навчання. Під час гурткових занять діти розвивають логічне мислення, проявляють креативність. Кінцевим результатом є участь у конкурсах наукових робіт МАН, предметних олімпіадах, конкурсах різного рівня [10].

Серед суттєвих особливостей цього закладу різноманітність освіти, а саме, крім предметів державного стандарту, читаються предмети шкільної компоненти, програми яких розробили вчителі школи: «Класична греко-римська міфологія», «Християнська етика у світовій художній культурі», «Основи філософії», «Біблійна історія та християнська етика», «Основи оперного мистецтва», «Основи інформаційної культури», «Традиції давньогрецького театру», «Юний екскурсовод», «Історія театрального мистецтва» [11].

З часів заснування цього освітнього закладу, першочерговим завданням для колективу було озброєння учнів методами самостійної пізнавальної діяльності, формувати інтерес до знань, націлювати на самовдосконалення та самореалізацію.

Важкі часи Херсонської громади накладають свій відбиток на життєдіяльність школярів. Тому принцип гуманізму, який тлумачиться, як бережливе ставлення до кожної особистості має свій досвід реалізації в цьому закладі. Педагогічний колектив створює всі умови для психологічної реабілітації школярів. Психолог закладу зазначає, що ментальне здоров'я має базуватися на позитивних емоціях дітей [12].

Актуальною проблемою для педагогів є створення такого підґрунтя. Відповідно до цього використовуються інноваційні форми виховного впливу, нетрадиційні та нестандартні уроки, зокрема, проводяться Дні цікавої науки. Як зазначають вчителі «учні на таких заняттях стають дослідниками: дізнаються про наукові аспекти кожної із шкільних дисциплін, знайомляться з прикладною стороною навчальних предметів. Учитель на цих уроках має можливість зацікавити предметом, надати гарний приклад, що і є надзвичайною мотивацією для учнів, а діти насамперед підживлюють свою внутрішню мотивацію, змінюють ставлення до навчання або конкретного шкільного предмета», [12] але саме головне це є своєрідна емоційна розрядка для травмованої особистості.

Традиційним для вчителів стало проведення уроків-ігр, подорожей, віртуальних екскурсій, квестів, інтегрованих уроків, бінарних уроків, майстер-класів. Саме в процесі захоплення пізнавальною діяльністю дієвою є емоційна розрядка.

Заслужують на увагу також такі принципи, які ефективно враховуються в освітньому процесі: зв'язок із національною історією, культурою, та традиціями; виховання патріотизму; виховання поваги до культурних цінностей та історико-культурного надбання і традицій Українського народу; формування

екологічної культури і бережливого ставлення до оточуючого середовища; формування культури здорового способу життя [1].

Висновки. Аналіз вивченого досвіду організації освітнього процесу в авторській школі Артема Кияновського засвідчує унікальність цього освітнього закладу.

Варто зазначити, що для цього докладено великих зусиль та творчої натхненої праці. Колектив педагогів-одномумців розробив 10 освітніх програм, які мають гриф Міністерства, на сьогодні вони активно впроваджуються. Є ще одна родзинка цього навчально-виховного комплексу, а саме, був оновлений зміст дошкільної освіти та вперше введений термін «дошкільна освіта», а не тільки «виховання». Тож, «Школа гуманітарної праці» є досить успішним і вдалим проектом, який має подальшу перспективу розвитку та вдосконалення. Авторські школи Херсонщини потребують більш ґрунтовного дослідження.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII
URL: <https://sqr.gov.ua/law/zakon-ukraini-pro-osvitu> (дата звернення 22.08.25).
2. Кияновський А.О. Авторська модель «Школа гуманітарної праці». *Авторська школа в Україні* (науково-методичний посібник) за наук. ред. Ю.І. Завалевського. Київ – Чернівці: Букрек, 2017. С. 44-51.
3. Бірук Н.П. Наукові авторські школи. *Інноваційна педагогіка*. Вип.14, 2020. №2. С.13–17.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint> (дата звернення 22.09.25).
5. Чабан О. Авторські школи як середовище реалізації інноваційного освітнього потенціалу. *Педагогічні науки*. Вип. 92. Херсон, 2020. С.21–25.

6. Сібаров С. Д. Визначення поняття «авторська школа» на основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду в контексті історичної ретроспективи . *Наукові інновації та передові технології (Серія «Педагогіка»)*. 2024. № 6 (34). С. 74.
7. Пилипів О. З. Розвиток загальноосвітніх шкіл першого ступеня приватної форми власності в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ століття): дис. ...канд.пед.наук: 13.00.01 «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Київ, 2021.301 с.
8. Проц М. Авторська школа в Україні як педагогічний феномен: питання засадничих основ її організації . *Науковий вісник Чернівецького університету*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т. *Педагогіка та психологія*. 2021. Вип. 572. С.145 –152.
9. Кузьмич А. Авторські школи в системі освіти Рівненщини: історіографія питання. *Інноватика у вихованні*, 2022.№37. Випуск 15. С.66 –76.
- 10.Кияновський А. Авторська школа: інноваційні підходи до навчально-виховного процесу на прикладі навчально-виховного комплексу «Школа гуманітарної праці». *Директор школи, ліцею, гімназії*, 2018.№5. С.59 –65.
11. Кияновський А.О. Школа гуманітарної праці: основні напрями освітньої діяльності. *Рідна школа*, 2014.№12(1020). С.3 –7 .
- 12.Головатюк В. Реабілітаційні можливості театральної діяльності в закладі освіти (на прикладі театральної студії КЗ НВК «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради. *Український педагогічний журнал*, 2025. №1.С.149 –155.
13. Нестандартні уроки для важкого часу у авторській школі Артема Кияновського / ред.А.Кияновського. Дніпро: Середняк Т.К., 2024. 297 с.
- 14.Побірченко Н. Змістовий аспект поняття «авторська школа» . *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. – Серія: Педагогічні науки. – Вип. 36. – Житомир, 2017. – С.33-37.

15. Кияновський А.О. Розвиток професійної компетентності педагогів в умовах сучасного освітнього простору. *Український педагогічний журнал*, 2023. №4. С. 157 – 163.